

BRON

JAAARVERSLAG 2022

BRON

Stel je eens voor: een klein, dun streepje water komt diep uit de grond. Het wordt gevoed door grondwater, door smeltende ijs, regen en andere stroompjes en groeit uit tot een prachtige rivier. Een bron die leven tot bloei brengt.

Zo is het eigenlijk ook met archieven. Een oorspronkelijke foto, akte, brief of kaart kan net als dat kleine stroompje het begin zijn voor het uitvouwen van een groter verhaal. Over jouw familie, huis, straat of streek. Hoe meer je onderzoekt, hoe meer context verschijnt en hoe krachtiger en levendiger je verhaal wordt.

Een groeiende rivier

In 2022 hebben we bij het RAR hard gewerkt aan kleine en grote druppeltjes voor onze 'rivier'. Zo brachten we meer dan 600 meter archieven en collecties in kaart. Om de (online) toegankelijkheid van de bronnen te vergroten, maakten we 450.000 scans van stukken. En om de bronnen nog makkelijker vindbaar te maken, indexeerden onze (inmiddels 40) vrijwilligers vele stukken en konden we bijna 1 miljoen namen beschrijven in de namendatabase.

Verhalenbron

Ons archief heeft enorme potentie als verhalenbron. Voor anderen en natuurlijk ook voor ons. Zo konden we meehelpen aan publicaties en tentoonstellingen van anderen en vonden we er inspiratie en informatie voor vlogs, een open dag en educatieve programma's. Met als fantastisch voorbeeld de Oral History-projecten waarin jong en oud samenwerken om verhalen tot leven te brengen.

Kennisbron

Onze archivariissen ondersteunen gemeenten als rijke kennisbron. Ze besteedden in 2022 weer vele advies- en inspectieuren aan het leggen en versterken van informatiedijken. Zo voorkomen ze toekomstige informatieschaarste of juist -stortvloed. Ik hoop dat dit jaarverslag je zal enthousiasmeren om kennis te maken met het RAR en haar archieven en collecties en je zal inspireren om jouw verhaal te ontdekken. Zodat jij op jouw beurt een inspiratiebron voor anderen kunt zijn.

Veel leesplezier,

Ella Kok-Majewska
Directeur/streekarchivaris
Regionaal Archief Rivierenland

INHOUD

WAT BETEKENEN DE ICONEN?

= Verwijzing naar website

= Verwijzing naar filmpje

INVENTARISEREN

We inventariseerden in 2022 ruim 609 meter archief. Dat zijn tientallen archieven en duizenden stukken! De grotere klussen waren de archieven van de Regionale Brandweer Rivierenland en 2 blokken milieuvergunningen. Het archief van de hervormde gemeente Lienden werd geïnventariseerd en kerkarchieven van Waardenburg en Neerijnen zijn nu online doorzoekbaar. Maar wat betekent het voor jou?

Technische Dienst

Nu kun je bijvoorbeeld onderzoeken hoe de Technische Dienst Kring Beesd en Buren zijn taken uitvoerde. In het archief vind je notulen, jaarverslagen, correspondentie, reglementen, begrotingen, bestek en tekeningen, foto's, basiskaarten, stukken over verzekeringen, vergoedingen en bezoldiging van personeel.

Woonwagenschap

Je kunt nu ook stukken vinden en bekijken van het archief van het Woonwagenschap Gelders Riviereengebied. Het was een gemeenschappelijke regeling van 35 gemeenten. en moest de Woonwagenwet uitvoeren. Eerst richtte het zich op het opzetten van regionale woonwagencentra met eigen voorzieningen, later werden woonwagens juist gespreid over de regio. In 1987 werd het woonwagenschap opgeheven.

Het echtpaar Damen protesteert tegen gedwongen ontruiming. Bron: RAR 1403-333

En nog veel meer

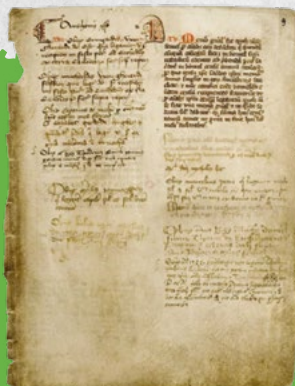
Zoek je een bouwvergunning die is uitgegeven in Kesteren? Die is nu veel makkelijker te vinden op onze website. Doe je onderzoek naar de geschiedenis van sociale zekerheid voor arbeiders? Het archief van de Ziekenkas Daalderop zit vol relevante informatie. En zo kunnen we nog wel even doorgaan.

Werknemers en directie firma Daalderop bij het 12,5-jarig bestaan. Bron: RAR 0670-M8844

WAT IS INVENTARISEREN?

Stukken die we in onze depots opbergen, willen we natuurlijk ook weer goed terug kunnen vinden. Daarom moeten we ze uitzoeken, ordenen en duidelijk beschrijven: inventariseren. Elk archief krijgt een uniek toegangsnummer en elk stuk in dat archief een inventarisnummer. In een speciaal systeem leggen we de locatie van elk stuk in onze depots vast.

Een pagina uit het dodenboek.

Bron: RAR 3020-1134

ARCHIEF ALS ONDERZOEKSBRON

Ons oudste archiefstuk is het dodenboek (een overzicht wanneer en voor welke overledenen missen moeten worden gelezen) van het kapittel van de Sint Maartenskerk in Zaltbommel. Dit handschrift begint bij de instelling van het kapittel in 1303 en is bijgehouden tot 1569.

BEHOUD

In 2022 hebben we 280 meter archiefmateriaal (deels opnieuw) verpakt. Van 58 meter archief brachten we de materiële staat in kaart. We conserveerden en restaureerden bijna 47 meter archieven met schade; dat zijn circa 2.600 inventarisnummers.

Samenwerking

Regelmatig komt een stuk bij ons op tafel wanneer tijdens inventarisatie schade is gezien of om het voor te bereiden op digitalisering. Soms is het andersom en vragen we om digitalisering als onderdeel van de conserverende behandeling. We hebben in 2022 extra aandacht besteed aan de samenwerking en afstemming tussen inventarisatie, behoud en digitalisering.

Meike (l) en Patricia bezig met behoud.

Preventie en controle

Er is in 2022 samen met archiefinspectie een nieuw plan opgezet voor deopthigiëne. Ook werd het plan voor collectie-hulpverlening verder uitgewerkt en begonnen we met de implementatie ervan. Daarnaast zorgde behoud onder andere voor het monitoren van het klimaat in de depots.

WAT IS BEHOUD?

Onze archieven zijn uniek en nergens anders te vinden. Daar zijn we dus zuinig op. Stukken worden gecontroleerd op schade, gerestaureerd waar nodig en zorgvuldig verpakt en opgeslagen. Het klimaat in de depots wordt continu bewaakt en er liggen goede plannen voor calamiteiten.

Een verzameling objecten die bij controle uit stukken zijn verwijderd.

Een charterzegel gefixeerd met schuimblokjes.

ARCHIEF ALS GESCHIEDBRON

Charters zijn fraaie stukken, geschreven op perkament, en vaak voorzien van zegels. Ze bevatten belangrijke teksten, zoals overeenkomsten of voorrechten. Charters in kerkarchieven gaan over de oudste geschiedenis.

DIGITALISEREN

Gemeenten en particulieren vroegen ons in 2022 gemiddeld 75 keer per week om een of meer stukken te digitaliseren. In totaal maakten we ruim 316.000 opnamen. Externe bedrijven maakten ook nog bijna 120.000 opnamen voor ons.

Ruggengraat

In 2022 ronden we een paar grote reeksen af die onderdeel zijn van onze kerncollectie. Het gaat dan om de 'backbones' van archieven, zoals gemeenteraadsnotulen, stadsrekeningen, gemeenteverslagen en dorpsboeken. Dit is deel van ons plan om in 2030 15 tot 20% van onze hele collectie digitaal beschikbaar te hebben.

Metamorfoze

In 2022 waren we klaar met het conserveren en digitaliseren van het archief van Maatschappij De Betuwe. Hiervoor kregen we eerder financiering van Metamorfoze, een nationaal programma voor het behoud van papieren erfgoed. Aan het eind van het jaar verwerkten we nog een kleine aanvulling, met onder andere 132 originele tekeningen van Flipje-verhalen.

Een afbeelding van een rolprent over Flipje en zijn vriendjes.

Bron: RAR 0155-673

Projecten

We maakten scans voor verschillende projecten:

- Dossiers over straatnaamgeving en adressering en woningkaarten.
- Stukken over de historie van erfgoedobjecten van Waterschap Rivierenland.
- Kaarten en tekeningen van Tiel.
- Militieregisters.

Lotty achter een van de digitaliseringsunits.

WAAROM DIGITALISEREN?

Door stukken te digitaliseren en online te zetten, kan iedereen altijd en overal onderzoek doen. Het beschermt de oorspronkelijke stukken, omdat die na digitalisering veilig in onze depots opgeborgen kunnen blijven. We digitaliseren belangrijke en veel gevraagde stukken en scannen stukken op verzoek van gemeenten en particulieren.

Een miniatuur van de steenfabriek in Kerkdriel.

ARCHIEF ALS INSPIRATIEBRON

Henk Hooijmans is regelmatig bij het RAR te vinden. Hij complimenteerde ons met de snelle scanservice en vroeg of we wisten wat hij met al die bouwtekeningen deed. Nou, dat was een verrassing! Hij maakt namelijk prachtige miniaturen van gebouwen in Kerkdriel.

EDUCATIE EN COMMUNICATIE

In 2022 bereikten we met onze lesprogramma's 815 leerlingen van primair onderwijs en 372 leerlingen van middelbaar onderwijs. Tijdens lezingen en rondleidingen en een open dag maakten nog eens 750 personen kennis met het RAR.

Nieuwe bezoeken

Op verzoek van basisscholen maakten we in 2022 verschillende lessen: een les over Tiel als Hanzestad, 'Stem op mijn Partij' over stemrecht en verkiezingen, 'Mijn Familie en Ik' over stamboomonderzoek en 'Stadsgroen op de Kaart' voor de kinderboekenweek met als landelijk thema Gigagroen.

Oral History

Iedereen heeft een verhaal te vertellen. Als deze verhalen niet worden vastgelegd, verdwijnen ze op den duur. Daarom interviewden leerlingen in Oral History projecten ouderen over hun ervaringen. Na aanvullend archiefonderzoek verwerkten ze de opgedane kennis in iets duurzaam, zoals een krant of kunstwerk. Basisscholieren verdiepten zich in de Tweede Wereldoorlog en middelbare scholieren spraken met Molukse ouderen.

Leerlingen in gesprek met een Molukse man.

Bezoekers tijdens de open dag bij het RAR.

Open dag

Onze open dag was een drukbezocht succes. We hadden een vol en gevarieerd programma met een lezing over Baron de Woelmont, een workshop Oud Schrift lezen, rondleidingen, een expo over rampen door de jaren heen, een Break-in-Box, een boekenmarkt, een loterij en nog veel meer.

WAAROM EDUCATIE EN COMMUNICATIE?

Het archief is leuk en leerzaam voor jong en oud. Er zijn ontelbaar veel verhalen te vertellen. Ook over jouw geschiedenis. We vinden het belangrijk dat mensen van alle leeftijden ontdekken hoe bijzonder het archief en geschiedenis kunnen zijn.

Ella (r) en Jacoline nemen de vlog over de Culemborgse Geus op.

ARCHIEF ALS VERHALENBRON

Om verhalen uit het archief bij zo veel mogelijk mensen onder de aandacht te brengen, maakten we 12 vlogs voor ons YouTube-kanaal. De 7 vlogs met als thema 'De Geboorte van Nederland' begonnen met een verhaal over Floris van Pallandt, de Culemborgse Geus.

INDEXEREN

In 2022 hadden we 39 vrijwilligers. Zij indexeerden 120.000 namen, transcribeerden de oudste charters van Tiel, Buren, Culemborg, Zaltbommel, Asperen en Heukelum en beschreven 3.000 van de 4.648 straten in ons werkgebied. Voor ons project op Vele Handen voerden 322 vrijwilligers ook nog eens 750.000 namen uit notariële akten in. Daarvan kwamen er al 120.000 op de website.

Testamenten

De testament- en boedelbeschrijvingen van het rechterlijk archief van Buren zijn in 2022 afgerond. Er staan al 6.500 personen in schepenakten (een soort notariële akten van vroeger) op de website en de boeldossiers worden op de studiezaal al opgevraagd. Ondertussen zijn we ook begonnen met de testamenten en boedels van de Bank van Tuil.

Mannen in militair uniform in Ammerzoden.
Bron: RAR 3500-4-675

Nationale Militie

In het 4de kwartaal zijn we begonnen met het indexeren van inschrijvingsregisters voor de Nationale Militie. In deze registers (1815-1861) vind je heel veel informatie over mannen die leefden tussen 1815 en 1861. Bijvoorbeeld hun lengte, uiterlijk en gebreken (handicaps, littekens), in welk legeronderdeel ze zaten en of ze vrijstelling kregen.

Een kerkboek met huwelijken uit Geldermalsen.

Genealogische bronnen

In 2022 ronden we de bevolkingsregisters van Lingewaal af en de burgerlijke stand van Lingewaal was ook bijna klaar. We begonnen daarnaast met het indexeren van de burgerlijke stand van de gemeenten boven de Waal. Van de doop-, trouw- en begraafboeken zijn al bijna 35.000 namen ingevoerd.

WAT IS INDEXEREN?

Om stukken op onze website nog beter vindbaar te maken, worden ze geïndexeerd. Dat wil zeggen dat de stukken worden gekoppeld aan namen, straten en zoekwoorden. Dit wordt grotendeels door vrijwilligers gedaan.

Vrijwilliger Wilma indexeert bevolkingsregisters.

ARCHIEF ALS OERBRON

Stamboomonderzoek wordt een stuk eenvoudiger als er veel is geïndexeerd. In 2020 begonnen vrijwilligers met het indexeren van bevolkingsregisters van Rivierenland. Als laatste was in 2022 het register van Asperen aan de beurt. En nu staan de ruim 1,3 miljoen namen uit bevolkingsregisters online.

ADVIES EN E-DEPOT

We hebben zeker niet stilgezeten in 2022. We voerden adviesgesprekken en actualiseerden ons e-depotbeleid. We praatten onder andere mee in de landelijke Kerngroep Common Ground e-depot en droegen bij aan de ontwikkeling van MDTO (Metadatagegevens voor Duurzaam Toegankelijke Overheidsinformatie).

Onderzoek en advies

We schreven notities over de effecten van de AVG, Wet open overheid (Woo) en Wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer (WMEBV) en over de taakstelling en mandaatregelingen van gemeenschappelijke regelingen. Een derde notitie, over de archivering van berichten op social media, was eind 2022 bijna klaar.

V.l.n.r. Ellen, Léon, Jonna, Isis en Djoke in overleg in de charterzaal van het RAR.

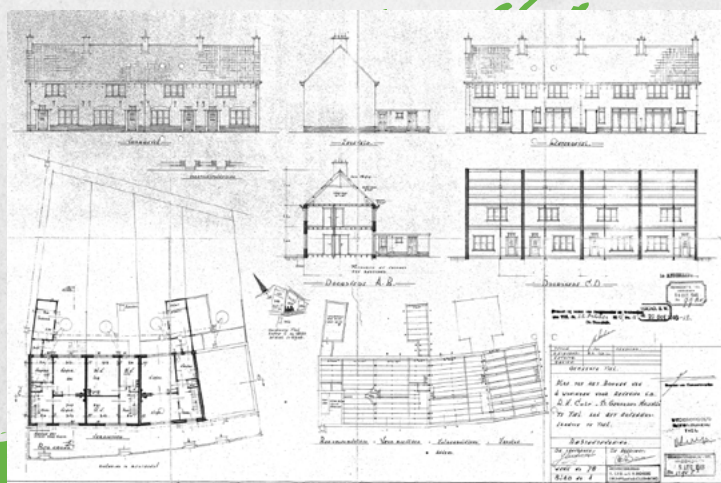

E-depot

We controleerden en importeerden een grote levering van digitaal archief van de gemeente Zaltbommel en de Bedrijfsvoeringseenheid Bommelerwaard. We namen ook podcasts van het Vertel Mij Wat-project en een aantal websites op in ons e-depot. Bij alle gemeenten en het Waterschap voerden we een e-depottoets uit.

WAAROM ADVISERING?

Het RAR adviseert aangesloten organisaties over hun archief- en informatiebeheer. Met deze adviezen helpen we gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en het waterschap dit beheer op hoog niveau te houden en aan de Archiefwet te voldoen.

Bouwtekening voor het bouwen van 4 woningen aan het Hovenierslaantje in Tiel door R.K. Coöp. St. Gerardus Majella in 1946. Bron: RAR 1667-BL1946010.

ARCHIEF ALS KENNISBRON

Voor digitaal archief hebben we een elektronisch depot ingericht: het e-depot. Hierin slaan we alle digitale overheidsinformatie op die bewaard moet worden. Vanuit het e-depot is die informatie voor altijd en voor iedereen te bekijken. De eerste digitale archieven in ons e-depot zijn bouwvergunningen van de gemeente Tiel.

ARCHIEFINSPECTIE

In 2022 hadden we in het vierde kwartaal een vacature voor de functie van archiefinspecteur. Toch hebben we het grootste deel van onze inspectiedoelen voor dat jaar kunnen realiseren. En daar zijn we best trots op. Gelukkig is de functie per 1 januari 2023 weer ingevuld.

Onderzoeken

De archiefinspecteur deed onder andere een onderzoek naar het gebruik van algoritmen binnen onze gemeenten (wordt nog nauwelijks gedaan) en er loopt nog een onderzoek naar e-mailarchivering (wordt ook niet altijd gedaan).

Nico (links) krijgt uitleg van archiefinspecteur Kevin in een depot.

Inspectie en verslagen

Er werden inspecties uitgevoerd bij alle aangesloten gemeenten, het waterschap en een deel van de gemeenschappelijke regelingen. Alle gemeenten hebben inspectiejaarverslagen gehad en er zijn jaargesprekken gevoerd. Daarnaast beantwoordde de inspecteur vragen en beoordeelde vernietigingslijsten.

WAT IS ARCHIEFINSPLECTIE?

In de Archiefwet staat wanneer overheidsarchieven naar onze depots moeten. Ook zegt de wet hoelang en welke stukken we moeten bewaren. Dat hangt af van de rechten en plichten van overheid en burgers en het historische belang van de stukken. De archiefinspecteur controleert namens de gemeentearchivaris archieven bij gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en het waterschap. Hij adviseert wát ze moeten bewaren en hóé. Ook als het gaat om digitale archieven.

Bron: RAR 3500-22-8965

ARCHIEF ALS BRONBEWAKER

Op de foto staan burgemeester Cambier van Nooten en agenten van de gemeentepolitie in Zaltbommel. Deze foto werd aan de burgemeester aangeboden bij zijn afscheid in 1936. Hij is gemaakt door J.H. van den Berg.

AANWINSTEN

We krijgen regelmatig het verzoek om archieven, losse archiefstukken of boeken van particulieren, organisaties of clubs op te nemen. Dat doen we graag! Hieronder een keuze uit de aanwinsten van 2022.

Archieven (53 aanwinsten)

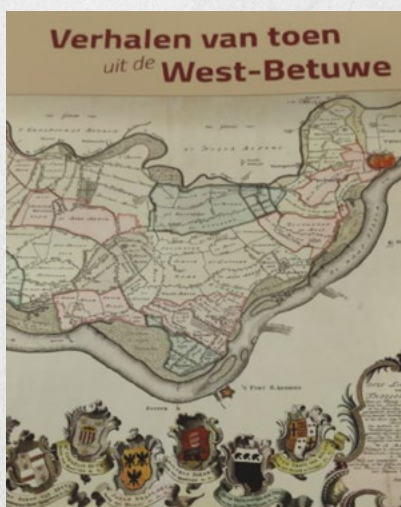
- Huis Enspijk
- Aanvulling op het archief van schilder Piet Mulder
- Mannenkoor Culemborg "Oefening Baart Kunst"
- Probusclub Acquoy
- Hervormde kerk Zoelen
- Plakboek van de activiteiten van de zang- en toneelgroep "Jan Pierewiet" uit Wadenoijen

Oefening Baart Kunst haalt de 3e plaats bij een zangconкурс in 1946. Bron: RAR 1678 Archief mannenkoor OBK.

Boeken (316 aanwinsten)

- Verhalen van toen uit de West-Betuwe. Jubileumboek voor 50 jaar HKWB
- De Matriacirkel. Voormoeders en genealogie - Carla van Beers
- Bewoningsgeschiedenis Well - Slijkwell - Wellseind 1630-1930 - Gerrit van Genderen
- Altijd in beweging: vier eeuwen familiegeschiedenis - Daniël van Aken
- Sporen van slavernijverleden in Gelderland - Dineke Stam
- Voetsporen. Tekenaars in Culemborg - Roger Klaassen

Jubileumboek van de Historische Kring West Betuwe.
Bron: RAR 0624-85Sz-WB

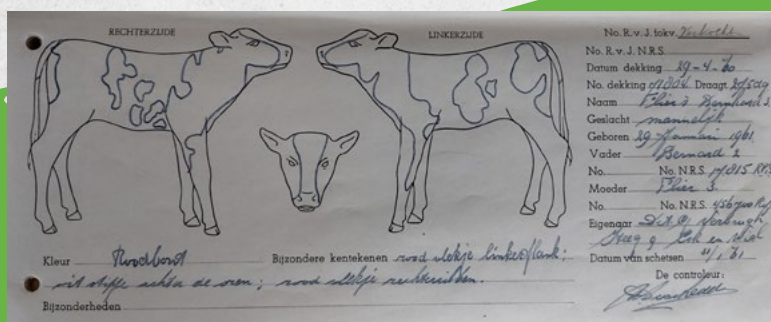
Tekening Sint-Willibrorduskerk in Ammerzoden, 2002. Bron: RAR 0663-2285

Atlas (41 aanwinsten)

- Serie afbeeldingen van kasteel en veer te Heukelum, wapenplaats bij het Fort bij Asperen, Heukelum van de Lingeweert en Stad Asperen aan de landzijde.
- Foto's van panden in Erichem, gemaakt door ds. Scheffer.
- Een set van 5 ansichtkaarten en 2 blanco kaarten met afbeeldingen, Zoelen en Buren.
- Tekening van de Sint-Willibrorduskerk in Ammerzoden.

WAAROM PARTICULIERE ARCHIEVEN?

Onze wettelijke taak is het verzamelen, bewaren en beschikbaar stellen van archieven van gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en het waterschap. Maar we zijn ook heel blij met andere archieven, boeken of collecties uit of over Rivierenland. Bijvoorbeeld van families, verenigingen of bedrijven. Hiermee kunnen we een zo compleet mogelijk beeld van onze samenleving voor de toekomst bewaren.

Een pagina uit een kalverboekje. Bron: RAR 1575-922

EEN BRON VAN ARCHIEVEN

We mogen het familiearchief van de familie Verbrugh uit Eck en Wiel bewaren. Het werd gebracht door een achterkleindochter van burgemeester Verbrugh van Maurik. Het bevat onder andere mooie foto's, kalverboekjes, diploma's en prentbriefkaarten.

JAARCIJFERS

	2022	2021
Paginaweergaves via archieven.nl	4.869.546	4.637.032
Aantal bezochte webpagina's	1.336.578	1.440.694
Aanvragen inzage archiefstukken	4453	4.135
Bezoekers studiezaal	622	706
Bezoekers evenementen	1326	445
Leerlingenbereik (aantal personen)	1.187	892
• Basisonderwijs	815	774
• Voortgezet onderwijs	372	103
• Hoger onderwijs	-	15
Ontsluiting archieven in meters	609	101
Objecten beschreven in bibliotheek en documentatie	644	1.540
Objecten ontsloten in TH Atlas	5.787	1.448
Aantal scans (in- en extern)	436.000	570.000
Aantal namen toegevoegd aan personendatabase	240.000	156.473
Aantal ontsloten/verbeterde bouwvergunningen	50.000	22.302
Omvang archieven (in meters)	14.879	15.551
Aantal medewerkers per 31/12	31	26
Aantal fte per 31/12	23,35	21,2
Aantal vrijwilligers	39	36

VOLG ONS VIA:

Meer weten over het werk van het RAR?

Lees onze brochure

De foto's bij de inhoud en bij de kopjes Samenwerking, Projecten, Oral History, Onderzoek en advies, Inspectie en verslagen zijn gemaakt door Jikke Fotografie & Vormgeving.